

Trolske bøketrær på Vår Frelsers Gravlund i Oslo.

Trær og gravplasser

Gradvis begynner digital kartlegging å innta forvaltningen av landets gravplasser. Gravminner blir systematisert med informasjon om festeavtaler, tilstand og innmåling, noe som gir nyttige gravkart og et bedre grunnlag for planlegging. Samtidig gir registrering av trær innsikt i artsmangfold, tilstand og hvordan de best kan ivaretas i forbindelse med nyetablering og restaurering.

TEKST: **HANNE JOHNSRUD** FOTO: **KRISTIN MOLDESTAD**, TREKONTORET

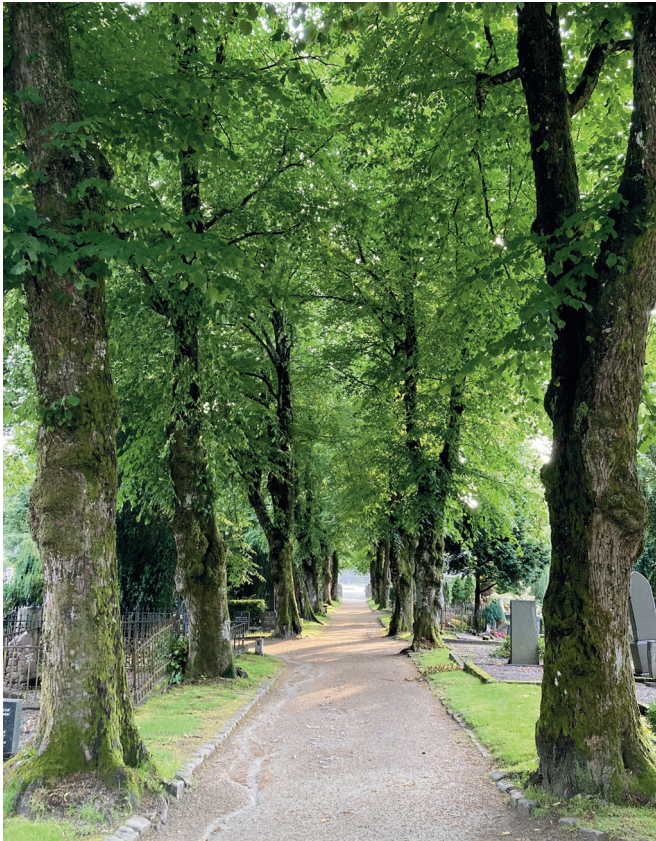
Kartfesting av trærnes plassering og beskyttelsessoner for rot-systemene er viktig for gravkartleggingen og forvaltningen av gravminner, samtidig som det bidrar til å bevare gravplassene som kulturmiljø. Dette gir også gravplassmyndigheten anledning til å formidle kunnskap om natur- og kulturarven til publikum.

Etter hvert som byene har vokst frem er gravplassene, som

tidligere lå utenfor bygrensen, blitt omsluttet av bolig og infrastruktur. Innenfor kirkegårdsmurene har trær fått vokse seg store. Respekten for de døde har gitt plass til at små trær har fått utvikle seg til store eksemplarer.

Gravplassene som natur- og kulturmiljø

I dag er gravplasser viktige grøntområder i byer og tettsteder.

Gamle trær danner en majestetisk allé på Lagård kirkegård i Stavanger.

En samling av store trær på Lagård kirkegård i Stavanger.

De har en historisk og kulturell verdi, men også en økologisk betydning. Trærne bidrar til biologisk mangfold ved å gi leveområder for fugler, insekter og andre dyr. De gir skygge, bedrer luftkvaliteten og reduserer støy. I Oslo utgjør gravplassene kun 5 % av byens grønne arealer. Størrelser, plassering og alder på disse arealene gjør dem til helt unike deler av byens grønne infrastruktur og som drivere for byutvikling.

Snorre Kalsveen Utengen i Gravplassetaten i Oslo forteller at kartlegging av trær på gravplasser har vært en del av digitaliseringsarbeidet. Informasjon om trærne er overført til en database, hvor all pleie og vedlikehold registreres. En trepleiegruppe følger opp tilstanden til trærne og dokumenterer eventuelle skader, som påkjørsel av maskiner eller graving i rot-systemene. Dette sikrer at trærne får best mulig vilkår og at gravplasser forblir verdifulle grøntområder.

Trær og nedbrytning

Trær har en direkte innvirkning på nedbrytningen av organiske materialer i jorden og røttene til trærne kan spille en viktig funksjon i nedbrytingsprosessen av kister og levninger. Oksygen og fuktighetstilførsel fra trærne forbedrer jordstrukturen, noe som fremskynder den naturlige nedbrytningen. I områder med tett leire, som i Oslo, kan dette bety en betydelig forskjell for gjenbrukbarheten av graver.

For å utnytte denne kunnskapen bedre, vurderes det å plante

hurtigvoksende trær, som pil, på nye gravfelt. Disse trærne kan bidra til å skape optimale forhold for nedbrytning i den første bruksperioden og kan eventuelt fjernes senere, ved ny bruk av gravfeltene.

Forvaltning av gravplassens trær

Oslo kommune har rundt 10 000 trær på sine gravplasser. Tidligere ble trær ofte fjernet hvis de var til hinder for drift og vedlikehold, men i dag er trærnes verdi i større grad anerkjent. Initiativ som «Oslotrær» og økt bevissthet blant gravplassforvaltningen har ført til en mer systematisk tilnærming til planting og bevaring av trær.

Mange kommuner ser etter hvert verdien av å investere i trær som en del av gravplassforvaltningen. I tillegg viser kundeundersøkelser at publikum i stor grad oppfatter gravplasser som parker, og benytter dem som rekreasjonsområder, noe som gjør det enda viktigere å ivareta trærne.

Konklusjon

Trærne på gravplasser har en uvurderlig betydning, ikke bare som vakre innslag, men også for klima, økologi og gravplassdrift. Ved å registrere, ivareta og planlegge for trærne, kan gravplassene forbli levende kultur- og naturmiljøer i mange år fremover. ■